

Смородина А. Є., аспірант,
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького
Національної академії наук України, м. Київ, Україна

АВТОРСЬКІ СВІДОЦТВА – ФЕНОМЕН РАДЯНСЬКОГО ВИНАХІДНИЦЬКОГО ПРАВА

99 років потому було ухвалено перший правовий акт щодо винахідництва за радянських часів – Декрет про винаходи (Положення) від 30 червня 1919 року [1].

Цим Декретом було закладено принципово інші, ніж у патентному праві капіталістичних країн, основи побудови відносин між винахідниками та державою: винаходи визнавались важливим засобом побудови державності і тому вони мали бути використані на користь суспільним інтересам. Декрет передбачав можливість оголошення надбанням республіки будь-якого винаходу, визнаного корисним, внаслідок чого винахід надходив «у загальне користування всіх громадян і установ на особливих умовах, у кожному окремому випадку обумовлених». Передбачалось, що винахід оголошувався надбанням республіки за угодою з винахідником та лише в разі недосягнення угоди вдавалися до його примусового вилучення, однак із обов'язковою виплатою винагороди винахіднику. Таким чином, з 1919 року за автором винаходу визнавалось авторське право та йому видавалось авторське свідоцтво, при цьому право на використання, щонайменше щодо корисних винаходів, належало радянській державі.

Радянська держава мала відповідно реагувати на систему патентної монополії капіталістичних країн, тому вже 12 вересня 1924 року було прийнято новий закон з винахідництва – Постанову про патенти на винаходи [2]. Особливість цього акту полягала у тому, що скасовувались авторські свідоцтва та запроваджувалась єдина форма правової охорони винаходу – патент. У порівнянні із Декретом 1919 року це був якісно інший, прогресивний у своїй законотворчості документ.

Визнаючи патент як єдиний охоронний документ для винаходів та встановивши вимоги щодо його державної кваліфікації та державної реєстрації, за власником патенту визнавалась наявність виключного право на використання винаходу.

Однак вже 9 квітня 1931 року було ухвалено нове Положення про винаходи та технічні удосконалення [3], яким додатково до патенту було «повернуто» й авторське свідоцтво. Підставою для прийняття нового положення стало виникнення та неймовірне поширення масового винахідництва робітників та передача ними своїх винаходів та різного роду удосконалень (технічних, організаційних) для запровадження на

підприємствах, де вони працюють. Відповідно до цього Положення, винахідник на свій розсуд обирає, чи потрібно йому виключне право на його винахід. Якщо потрібно – він заявляє про видачу йому патенту, якщо не потрібно і він погоджується, що права на використання його винаходу набуває держава – він заявляє про видачу йому авторського свідоцтва. Винахідник, якому видалось авторське свідоцтво, визнавався автором цього винаходу та йому гарантувалось з боку держави надання певних винагород та пільг, які особа не отримувала при видачі патенту.

Однак не можна вважати, що Положення 1931 року повернуло до життя авторські свідоцтва, які вперше були запроваджені Декретом 1919 року. Принципова різниця між ними полягає в тому, що згідно з Положенням 1931 року держава отримувала право на використання всіх винаходів, на які видавались авторські свідоцтва, незалежно від того, чи були вони корисними.

В подальшому правові норми про наявність одночасно двох охоронних документів для винаходів існували в радянському законодавстві (у положеннях про винаходи, ухвалених у 1941, 1959, 1973 роках) та були перенесені й у Основи цивільного законодавства Союзу СРС та союзних республік, які набули чинності з 1 травня 1962 року, й у Цивільний кодекс Української СРС, який набув чинності 1 січня 1964 року.

У 1985 року до статті 517 Цивільного кодексу Української РСР [4] «Авторське свідоцтво і патенти на винахід» було внесено важливе уточнення: відбулась заміна слів в результаті якої було закріплено, що у випадку, якщо автор винаходу хоче передати державі виключне права на винахід, він повинен вимагати отримання авторського свідоцтва на свій винахід. Таким чином, було закріплено не просто право, а виключне право держави на винахід, аж до остаточної відміни авторських свідоцтв із прийняттям Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [5] у 1993 році.

Не можна не погодитись, що необхідність створення радянською державою нової системи правового регулювання винахідництва, яку Ланфкоф С. Н. назвав «соціалістичною» [6, 86], була викликана цілою низкою політичних та економічних перетворень. З одного боку, держава визнавала особу винахідником та матеріально заохочувала її, а з іншого, одержувала право на використання винаходів, їх впровадження на державних підприємствах, а також на платну (капіталістичним країнам) та безоплатну (соціалістичним країнам) їх передачу. Тим не менш, в сучасних умовах така система вже не могла б бути життєздатною.

Література

1. Про винаходи (Положення): Декрет Ради Народних Комісарів РСФРР від 30 червня 1919 року // Режим доступу: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=ESU;n=17430#0>.

2. Про патенти на винаходи: Постанова Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 12 вересня 1924 року // Режим доступу: <http://libertarium.ru/patent-1925>.

3. Про винаходи та технічні удосконалення: Постанова Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 9 квітня 1931 року №3/256 // Режим доступу: <http://libertarium.ru/patent-1931>.

4. Про внесення змін і доповнень до Цивільного кодексу Української РСР та деяких інших законодавчих актів Української РСР: Указ Президії Верховної Ради України від 20 травня 1985 року № 278-XI // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/278-11/ed19630718>.

5. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року №3687-XII // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

6. Ландкоф С. Н. История советского изобретательского права // Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка: Юридичний збірник. – 1948. – № 2. – С. 71-109.

УДК 347.2 (043.2)

Стахира Г. М., аспірант,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій на ринку товарів і послуг зумовив виникнення нових правовідносин між постачальниками цифрових послуг та споживачами. Для забезпечення захисту інтересів сторін такі правовідносини потребують вироблення та закріплення нормативно-правової регуляції.

Мета роботи полягає у аналізі правовідносин, що виникають між постачальником та споживачем послуг хмарного сховища даних.

Щодня тисячі користувачів завантажують, змінюють, зберігають дані у цифровій формі на електронних серверах, платформах, сховищах даних. Стрімкий попит на використання хмарних технологій зумовлений тим, що користувачу надається можливість доступу до даних, котрі передаються у хмарне сховище з будь-якого пристрою, під'єданого до мережі Інтернет, а розмір такого віртуального сховища може варіюватись залежно від потреб користувача.

Проте, аналізуючи правовідносини, що виникають між постачальником та споживачем послуг хмарного сховища даних, бачимо – детального розгляду потребує аналіз особливостей, пов'язаних із цифровою формою надання вищезгаданої послуги.

Необхідним видається встановлення правової природи хмарних